

BIJBELVERHALEN EN ZAKENPRAATJES

PETER VAN ENGELDORP GASTELAARS

BIJBELVERHALEN EN ZAKENPRAATJES

4X7 BLOGS OVER BIJBEL EN BUSINESS

Buijten & Schipperheijn *Motief*

ISBN 978-94-6369-197-0

Voor de bijbelteksten is gebruikgemaakt van de NBV21.

Omslagillustratie en -ontwerp: Linda Verholt

Vormgeving binnenwerk: Andries Mol

© 2022 Buijten & Schipperheijn *Motief*
Amsterdam

Behoudens uitzonderingen krachtens de Auteurswet van 1912 mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor het maken van kopieën uit deze uitgave, ook voor zover toegestaan door de Auteurswet, zijn vergoedingen verschuldigd. Voor betaling van vergoedingen en voor toestemming voor het overnemen van gedeelten in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken wende men zich tot de uitgever.

Inhoud

Woord vooraf	7
Van oude mensen en dingen die niet voorbijgaan	11
The good, the bad and the ugly	41
De Baas roept	69
Quote 500	101
Vrijdagmiddagborrel	141

Woord vooraf

Het schrijven van een blogboekje

Het is mij meerdere keren overkomen, dat mijn idee voor een boek door anderen was bedacht en uitgevoerd voordat ik een letter op papier had. Telkens liet ik mij daardoor ontmoedigen. Deze keer niet. Integendeel, ik laat me nu juist inspireren door een bijbeltekst, uit een van mijn favoriete bijbelboeken, Prediker. In Prediker 12:12 staat: *En tot slot, mijn zoon, nog deze waarschuwing: er komt geen einde aan het aantal boeken dat geschreven wordt, en veel lezen mat het lichaam af.* Als er toch geen einde komt aan het schrijven van boeken, dan kan er nog wel eentje bij...

Persoonlijke drive

Bijbel en business lijken in 2022 twee planeten op kosmische afstanden van elkaar. De 21e eeuw nodigt niet echt uit om op zoek te gaan naar relaties tussen die leefwerelden. Processen van secularisatie, ontzuiling en kerkverlating hebben het perspectief op de maatschappelijke invloed van de Bijbel ingrijpend gewijzigd, ook als het gaat om inzichten en achtergronden bij het zakendoen.

Mijn eigen opvoeding en jeugd zijn sterk verbonden geweest met het christelijk geloof. Elke dag werd aan tafel uit de Bijbel gelezen en werden voor en na de maaltijden gebeden uitgesproken, er werd

vijf en halve dag hard gewerkt en zondag was de rustdag met twee kerkdiensten. Mijn moeder las mij dagelijks voor uit de kinderbijbel. Naast de opvoeding in het gezin zorgde een stevig christelijke school alsmede een actief verenigingsleven binnen de kerkelijke gemeente voor voortdurende betrokkenheid bij de wereld van de Bijbel. Het *waarom* van het geloven kwam later. Ik kijk op die tijd met overwegend positieve gevoelens terug.

Ik groeide op in een zakengezin. Al jong leerde ik telefonische orders te schrijven voor de klanten van mijn vader. Met lichte verbijs-tering en onder homerisch gelach werd tijdens een avondmaaltijd (boerenkool) kennisgenomen van mijn mededeling dat ik ‘meester’ wilde worden op wat destijds de Lagere school heette. Zowel mijn vader als mijn broer zaten ‘in de handel’ en onderwijs als business werd thuis niet echt serieus genomen. Die zakelijke omgeving heeft mij gevormd en geholpen om later in het onderwijs – naast de onvoorwaardelijke betrokkenheid bij elk kind – aandacht te geven aan andere belangrijke voorwaarden voor goed onderwijs: een financieel gezond beleid en een herkenbare, onderscheidende ‘marktpositie’ van de school in zijn omgeving.

Die twee werelden, Bijbel en business, hebben zich uiteindelijk met elkaar verweven. Geloof rijpt, ontwikkelt, vormt, breekt af en bouwt op. Zo ook de ontwikkelingen in je onderneming. Teleurstellingen in zakelijke initiatieven en teleurstellingen in geloofs-ontwikkeling. Zegen op je inzet voor een medechristen, of voor de kerkgemeenschap waar je lid van bent en zegen op je business, de opdrachten die je krijgt, succesvolle projecten met een uitstekend rendement. Het is echter naïef te veronderstellen dat er in de waar-nemingen van die twee werelden geen gelaagdheid aan te geven is.

Het boek presenteert zich als spekkeok, het bekende Indische

dessert met laagjes. Verschillende dimensies en perspectieven zijn nodig, want de schrijver kan zijn lezers niet selecteren. Het boek wil met die lagen de inhoud voor christenen en niet-christenen, bijbelkenners, zoekers en vinders toegankelijk maken. Onbegonnen werk? Maar ja, dat is het schrijven van een boek sowieso. Hoewel, het is inmiddels begonnen.

Verantwoording

Regels, gewoonten, ethiek en dagelijkse verhalen in het bedrijfsleven komen opmerkelijk overeen met universele wetten, verhalen en gebeurtenissen in de Bijbel.

Daarover vinden we in literatuur en op internet vele voorbeelden.¹ We lezen over verbanden tussen ondernemerschap en christelijke waarden en normen. Hoe ga je met geld om? Houd je rekening met de armen? Is het leven niet meer dan alleen werken en geld verdienen? Hoe zorg je voor een goede balans in de betrokkenheid bij je onderneming en bij je gezin? In de afzonderlijke blogs zullen deze aspecten zeker een rol spelen. In dit boekje gaat het om korte verhalen; eigenlijk gaat het om de mensen in de verhalen. Dat is de kern: verbinding tussen mensen, relaties, omgaan met mensen in je werk, hoe je in het zakendoen rekening houdt met mensen.

Die onderlinge relaties tussen mensen worden in de Bijbel beschreven in het perspectief van de relatie tussen God en mensen. Het is mijn oprechte wens dat iedere lezer regelmatig verrast wordt door herkenning, een lach, even stil wordt over een ongedacht perspectief. Geloof het, of niet...

¹ Divine Business Podcast, Maroesja van der Pols, 'De Bijbel is het beste businessboek aller tijden' z.d.

Elke vergelijking met bestaande gebeurtenissen, namen, plaatsen of personen berust op toeval. De geschetste gebeurtenissen hebben in werkelijkheid niet plaatsgevonden zoals beschreven.

Graag noem ik de volgende personen bij naam vanwege hun bijdrage aan de totstandkoming van dit boekje. De belangrijkste, de drijvende kracht achter dit boek, is mijn vrouw en levensgezel Inge. Zij vormde de sterkste stimulans, vooral vanwege haar begrip dat iemand na een intensief werkzaam leven het gevoel moet vinden iets ‘nuttigs’ te doen en dat je je daar niet te veel mee moet bemoeien. Hulde!

Daarnaast heb ik waardevolle reflecties ontvangen van theoloog Antoon Breen. Juist een volstrekt andere gerichtheid op een bijbeltekst (vanuit bijbeluitleg) corrigeert niet alleen de lekenwijsheid over grondteksten, maar stimuleert tot nieuwe inzichten. Verder noem ik met veel waardering de opmerkingen en bespiegelingen van Kees van der Vloed, onderwijsadviseur en neerlandicus. Antoon en Kees zijn beiden goede vrienden en voor mij broers in het geloof.

Na een voortijdig einde van mijn laatste functie als bestuurder had ik mij voorgenomen een tijd rustig aan te doen. Dat lukte uitstekend in mijn agenda, maar helemaal niet in mijn hart. Na een jaar stonden alle arbeidsreceptoren in mijn hersenen volledig open. Ik bleek werkverslaafd, met weken van 60 à 70 uur, vergaderingen, besprekingen, zakendiners en werklunches, terwijl mijn agenda vrijwel leeg was.

Wandelen stimuleert inspiratie en dat woord is afgeleid van het Latijnse in-spirare: ‘in-blazen’. Creatieve ideeën werden mij ingeblazen. Daarom – last but not least – dank ik onze goede God voor gedrevenheid en bezieling.

Rotterdam, 2022

A

**VAN OUDE MENSEN
EN DINGEN DIE NIET
VOORBIJGAAN**

Inleiding

De Bijbel is misschien wel het meest controversiële boek aller tijden. En zo niet, dan is het op z'n minst een boek dat zorgt voor een permanent gevestigde orde van tegenstellingen. Nu wijkt de Bijbel daarin niet per definitie af van andere boeken. Ook Nabokovs *Lolita*, Hitlers *Mein Kampf*, Marx' *Het Communistisch Manifest*, Rushdies *De duivelsverzen* en vele andere titels kunnen aansluiten in de rij van omstreden geschriften. Je kunt alles van de Bijbel vinden, maar niet dat het een eenvoudig leesbare en verhelderende verzameling van boeken is (want dat betekent *biblia*: boeken). Het zijn meerdere boeken en deze hebben afzonderlijk een eigen dynamiek, achtergrond en doel. Samen vormen ze de Bijbel, die door sommigen gezien wordt als het geïnspireerde Woord van God en door anderen als een slecht geschreven sprookjesboek.

Dat laatste neemt niet weg dat je geraakt kunt worden door de verhalen, door de mensen. Je hoeft niet te zijn als Bill Gates om succesvol te zijn. Maar hij kan je misschien wel inspireren. De Bijbel bevat verhalen van mensen die je kunnen beroeren, bezielen, begeesteren. Misschien juist om niet zo te handelen, misschien om verdieping te zoeken als je leest over Adam, Mozes, David. Als het gaat om Jezus kan ik me niet voorstellen dat mensen niet door hem geïnspireerd worden. Hij wordt vaak in het rijtje opgenomen van Boeddha, Gandhi, Mandela, Anne Frank, moeder Teresa, Martin Luther King. Mensen die je helpen om meer dan één laag dieper te graven naar de betekenis van de dingen in het leven.

Als je in het eerste deel van de Bijbel, het Oude Testament, op zoek gaat naar het hogere, naar God, vind je in de Hebreeuwse grondtekst de naam JHWH (door ons uitgesproken als Jahwèh). De naam bete-

kent 'Ik ben die Ik ben'. Als je Hem zou willen (leren) kennen, willen 'zien', dan hoef je alleen maar te kijken naar wat de Bijbel in het tweede deel, in de verhalen van het Nieuwe Testament, over Jezus laat zien. Voor mensen is Jezus het beeld van God, want Hij is God. Hij is wie Hij is.

Eigenlijk zijn al de namen en verhalen in het Oude Testament op de een of andere manier verbonden met Jezus. Zo lezen we in die verhalen vaak iets terug van Jezus. Soms in directe lijnen, soms zijn verbanden minder gemakkelijk te duiden. Dat lijkt lastig, maar is tegelijk uitdagend en prikkelend. Er moet ook iets uit te zoeken, te overdenken zijn.

Ik weet niet hoe jij de verhalen van Jezus ervaart. Ik herhaal de uitspraak van degene die Hem tot de dood aan het kruis veroordeeld heeft. Pontius Pilatus zei drie keer: *Ik vind niets waaraan deze man schuldig is* (in Lucas 23:4 en verder), maar hij laat wel een crimineel vrij en levert Jezus uit om te worden gekruisigd.

Daar gaat het over in de verhalen die in dit boek een verband leggen tussen het leven van mensen die pakweg zes- à zeventienduizend jaar geleden leefden en onze tijd. Verhalen over goed en kwaad, maar dan in de zakenwereld. Verhalen die je kunnen inspireren en je misschien stimuleren eens een keer op een andere manier over jouw onderneming of businessaanpak na te denken.

Wat moet jij met die mensen uit die bijbelverhalen, verhalen over Adam, Eva, Kaïn, Abel, Methusalem, Lamech, Noach, Babel, Jakob, Laban, Rachel, Esau, Ana, Jozef, Mozes, Jetro, Sippora, Gersom, Jozua, Kaleb, Gideon, Samuël, Saul, David, Salomo, Hiram, de koningin van Seba, Achab, Gehazi, Elisa, Micha? Er is geen diepgaande studie voor nodig om te begrijpen dat het in al die verhalen steeds gaat over goed en kwaad. Dat alleen al maakt de Bijbel lezenswaardig.

1. Start-up

(Genesis 1:2)

Amersfoort

‘Je denkt toch zeker niet dat dat gaat werken...!’ Joep kijkt met een zeker afgrijzen naar zijn goede vriend Ruud. Al jaren trekken ze samen op, ze zijn vrienden geworden, lid van dezelfde kerk, zitten samen in de kerkenraad, trainen bij dezelfde sportschool. En nu hebben ze het zoveelste gesprek over het starten van een bedrijf... samen. ‘Je kent de regel toch...? In een onbekende markt met een nieuw product is de kans dat je succesvol bent 17%. Dus, 83% kans om te mislukken.’ Joep zucht eens en haalt zijn hand door z’n grijze manen. ‘Zie jij het voor je? Denk je nu echt dat je van niets iets kunt maken?’ Ruud kijkt naar zijn vriend, zelfs een beetje schalks, ondeugend. ‘Van niets iets maken? Dát is nu precies het verdienmodel. We creëren een digitale omgeving (niets), waarin we mensen uitnodigen om een relatie aan te gaan met dat niets. Het kan niet anders, dan dat de mensen die geïnteresseerd zijn op zoek gaan naar ‘iets’, ze willen ‘iets’ maken. Dát maken ze in de omgeving die wij hun bieden en daar betalen ze voor. Wij gaan geld verdienen, veel geld... Het wordt goed... nee, het wordt geweldig!’

De aarde was woest en doods, duisternis lag over de oervloed, en over het water zweefde Gods geest

(Genesis 1:2).

Eeuwenlang is binnen en buiten de theologische arena gevochten om het gelijk van schepping, creationisme, zes werkelijke dagen waarin God de hemel en de aarde heeft geschapen (de waarheid waarmee ik opgegroeid ben), verlegenheid met het bestaan van de miljoenen jaren oude dinosaurussen (want tja, ontkennen lukte niet goed), koolstofdatering... Recent nog de publicatie van het boekje *Oer*.²

De Bijbel kwalificeert het niet als een probleem, maar begint gewoon het verhaal met de openingszin: *In het begin schiep God de hemel en de aarde*. Er volgt een beschrijving van de startsituatie: woest, doods, duisternis bij een oervloed. Een omgeving waar je niet wilt zijn, die in essentie leeg is, ontheemd, ‘ir-relatieve’. Daar ligt de kern van niets. *Niets* is zonder relatie, er is geen verbinding, daarom is het niets. Direct daarop volgt: *en over het water zweefde Gods geest*. Onmiddellijk is er een relatie, vult het niets zich met iets.

Op 21 juli 1969, om 2:56.39 zet Neil Armstrong zijn linkervoet op de maan: ‘That’s one small step for (a) man, one giant leap for mankind.’ De ‘a’ staat tussen haken omdat Armstrong deze niet heeft uitgesproken, terwijl dat wel zijn bedoeling was. Er ontstaat een relatie tussen een mens en het schijnbare niets. Bijna zonder gewicht raakt de mens de bodem van de maan aan; er is een betrokkenheid en het kleurt de verhouding tussen de mens en de maan.

2 *Oer*, Gijsbert van den Brink e.a., 2020

Als de geest van God over het water zweeft, zal en kan dat niet zonder betekenis zijn. God doet niets zonder bedoeling. Waarom zweven over water? Op zoek naar...? Inderdaad, op zoek naar relatie, verbondenheid. Op zoek naar de mogelijkheden achter de oervloed. Wat is water zonder relatie, zonder verbondenheid met land, met dieren, met de mens... oervloed. Er moet meer zijn. Er zal meer zijn.

God gaat ondernemen, Hij komt in actie, op een weergaloze manier. Ongekend, ongedacht, onmogelijk maakt plaats voor mogelijk, iets komt voort uit niets. Hij haalt het uit de oervloed, in water zonder samenstelling, Hij creëert, brengt structuur. Hij ziet kansen, prachtige resultaten, ongekennde vergezichten, met als hoogtepunt... de mens! Een perfect businessplan voor een start-up. En zie, het was goed.

2. *Abad en shamat*

(Genesis 2:15)

Pesse (Drenthe)

Kleine zweetdruppeltjes parelen op het voorhoofd van Henk. Met een snelle beweging veegt hij zijn gezicht af, terwijl hij om zich heen kijkt hoe de klus vordert. Een mooie opdracht om deze Engelse tuin terug te brengen naar het origineel ontwerp, naadloos passend bij de klassieke cottage achter hem. Het is een heel werk geweest om de gebruikelijke waterpartij aan te leggen. De vorige bewoner had er een strak chloorzwembad geplaatst. Een bevriende aannemer heeft het zwembad gesloopt en daarvoor in de plaats is een prachtige waterpartij ontstaan, compleet met riet, kalmoes, irissen en lisdodde, de bekende schoonmakers in de vijver. Aan het gazon grenzen de verschillende bloemenborders met natuurlijk volop rozen en een slingerend pad naar een gezellig zitje achterin.

Henk is trots op het resultaat en trots op z'n mensen. Een ongebruikelijk team van medewerkers die ieder voor zich bijzondere begeleiding nodig hebben. Vanaf de start van zijn hoveniersbedrijf heeft Henk gekozen voor het werken met jongeren met een meervoudige beperking, maar vaak ook mensen die in maatschappelijk opzicht zijn vastgelopen, daklozen.

Z'n collega's verklaarden hem vaak voor gek en hij zichzelf af en toe ook. Beslist niet de weg van de minste weerstand om dagelijks te werken met mensen die niet altijd een gangbaar perspectief hebben op het uitvoeren van een opdracht. Opeens hoort hij een schreeuw achter uit de tuin. Hij herkent de stem van Menno. Vlug loopt Henk naar het achterste deel van de tuin waar Menno bezig is met het leggen van het kleine terras bij het zitje. Menno zit op z'n hurken met de rubberen hamer in z'n ene hand en een origineel IJsselsteentje in de andere. Verwilderd kijkt hij op als Henk op hem afloopt. 'Het klopt nie, het klopt nie!' Henk weet onmiddellijk wat er aan de hand is. Menno heeft een ernstige, autistische aandoening en raakt soms in paniek als het niet gaat zoals het hoort. Maar als hij bij Menno aankomt en hem rustig aanspreekt, kijkt hij tegelijk verrast naar het werk dat Menno heeft geleverd. Onvoorstelbaar, bijna mathematisch correct is het grootste deel van het straatwerk gelegd. En Menno schudt wild met z'n hoofd heen en weer. 'Doar is niks van an, doar is niks van an, 't past nie, 't past nie'. Als Henk hem wat gekalmeerd heeft, neemt hij de steen uit Menno's hand en geeft hem een andere. 'Probeer die eens.' Menno kijkt onzeker. 'Doe 't moar, mien jong', zegt Henk. Voorzichtig pakt Menno de andere steen aan en gaat verder met z'n werk. Hij knikt. 'Past goe, 't past goe, krek wa'k wol...' Henk kijkt nogmaals bewonderend naar het straatwerk van Menno.

***De HEER God bracht de mens dus in de tuin van Eden,
om die te bewerken en erover te waken*** (Genesis 2:15).

Het aardige van de Bijbel is dat teksten verschillend kunnen worden uitgelegd, waarbij het vertalen van deze teksten met het oog op een bredere context (hermeneutiek) van invloed is op de uitleg van een specifieke passage (exegese). Bij de Koran heb je daar geen last van. De islam ziet daarom de Qoer'ān (نَارُقْلا, al-qoer'ān) in de Arabische taal als zuiver (authentiek) overgeleverd. Dat heeft te maken met de aard van de Arabische taal. Er zijn wel Koranvertalingen (ook in het Nederlands), maar deze worden altijd beschouwd als interpretatie.

Bij het Hebreeuws, de taal van het Oude Testament, is iets dergelijks aan de hand. Het vertalen van Hebreeuwse teksten naar de andere taal levert direct spanning op. Een mooi voorbeeld is Genesis 2:15. De eerste hoofdstukken beschrijven de schepping van de aarde en de hemel door God: het universum, melkwegstelsels, zwarte gaten, de zon, de maan, planeten, sterren, planten, vissen, vogels, dieren en als apotheose de mens naar Gods eigen beeld. De mens kan denken, willen, voelen, relaties aangaan en vertoont voor de zondeval het beeld van JHWH in zijn heiligheid en gerechtigheid.³ Als de Schepping 'af' is, geeft God de mens een levensplek en een levensdoel: *abad* en *shamat*,⁴ werken en bewaren. Twee Hebreeuwse werkwoorden. Kijk, daar worden ondernemers blij van: werkwoorden.

Als je zo Genesis 2:15 leest, ligt het voor de hand de metafoor te gebruiken van God, die zijn bedrijf is gestart (zie vorige hoofdstuk).

³ *Bijbel met kanttekeningen, Het boek Genesis*, dr. A.H. Edelkoort, z.j.

⁴ 'Leiderschap in een onderneming en Bijbels advies', Hessel, www.infonu.nl, 2019

Het bedrijf 'Aarde' is ingeschreven in de Kamer van Koophandel, het pand is gebouwd en ingericht en God is oprecht tevreden over de start van de onderneming. Hij is er trots op hoe het eruitziet, het lint wordt doorgeknipt en locatie 'Paradijs' is geopend. Nu nog een directie: Adam, die vrij snel een businesspartner krijgt, Eva. Zij krijgen in Genesis 2:15 Gods businessplan: *abad* en *shamat*.

Als je diverse bijbelvertalingen erop naslaat, dan tonen *abad* en *shamat* in verschillende vertalingen telkens een andere kleurschakering. Dat verklaart waarom christenen de Bijbel als een totaalconcept van Gods blijde boodschap zien, waarin – ondanks verschillende vertalingen – geen innerlijke tegenstrijdigheden kunnen optreden. Er ontstaat ruimte om te 'vertalen' (lees: toe te passen) naar de huidige tijd, maar dan wel zonder voorbij te gaan aan Gods bedoeling. En dat is nu precies wat de eerste mens doet. Als statutair directeur probeert Adam na een verleidelijk advies van zijn businesspartner Eva op de stoel van de enige Aandeelhouder te gaan zitten. De Bijbel spreekt over een val van de mens in zonde, ingaan tegen wat God wil. Tegenwoordig valt het begrip zonde niet echt lekker. Maar wat gebeurt daar eigenlijk, in Gods bedrijf. Simpel gezegd houdt de directeur zich niet aan de afspraak. De statutair directeur mag alles zelf bepalen (*Breng de aarde onder je gezag [...] Heers over de dieren van de aarde* (Genesis 1:28) met maar één restrictie: ga niet op Mijn Stoel zitten. Het gaat niet over een onterechte declaratie, een appeltje voor de dorst, het is een absolute greep naar het allerhoogste, de ultieme macht, een doortrapte, vijandige bedrijfsovername.

Nu weer terug naar Genesis 2:15. Allereerst is het een verademing te constateren dat in het paradijs (waar alles nog goed was) ook gewerkt moest worden. Onze beelden bij een paradijs (witte stranden, palmen, op een ligbed onder een parasol, een frisse cocktail in de